

DE RELATIES TUSSEN HET VK EN DE EU IN HET LICHT VAN DE BREXIT

---

1. INLEIDING

De beslissing van de Britse regering om een referendum te houden over het EU-lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk (VK) hield de Europese Unie maanden in de ban. Nu de Britse bevolking zich uitgesproken heeft tegen EU-lidmaatschap, breekt een periode van onzekerheid aan totdat er meer duidelijk ontstaat over de nieuwe relatie tussen het VK en de EU. Onzekerheid maakt de financiële markten nerveus en ondermijnt het vertrouwen van consumenten en ondernemers.

Na zijn toetreding in 1973 heeft het VK zich op tal van domeinen diep geïntegreerd met de EU, zodat het momenteel intense handels- en financiële relaties onderhoudt met de andere lidstaten van de Unie. Vanwege zijn lidmaatschap heeft het VK een aantal nationale bevoegdheden moeten afstaan aan het Europese niveau, in ruil voor significante economische voordelen die de toegang tot de eengemaakte markt (Single Market) opleverde. Ook de rest van de EU voer wel bij een VK als deel van de Unie.

Op langere termijn worden de economische implicaties van een Brexit grotendeels beïnvloed door de bepalingen van de nieuwe overeenkomst tussen het VK en de EU. Bestaande handelsrelaties die de EU onderhoudt met andere landen, bieden nooit eenzelfde mate van integratie als volwaardig lidmaatschap en hebben dus een economische kostprijs. Bovendien gaat een grotere toegang tot de Single Market steeds gepaard met het opgeven van meer onafhankelijkheid.

Deze nota onderzoekt de economische gevolgen van de Brexit. Een beschrijving van enkele bestaande handelsovereenkomsten tussen de EU en derde landen schetst in eerste instantie hoe een toekomstig akkoord tussen het VK en de EU er zou kunnen uitzien. Vervolgens wordt nagegaan hoe intens de huidige handels- en financiële relaties tussen het VK en de EU zijn, alsook welke de Britse bijdrage is aan de EU-begroting. Deze nota sluit af met enkele bestaande modelsimulaties die de economische impact van een Brexit trachten te kwantificeren.

2. MOGELIJKE ALTERNATIEVE RELATIES TUSSEN HET VK EN DE EU

De EU heeft met meer dan 50 landen handelsovereenkomsten afgesloten. Deze overeenkomsten bieden die landen in min of meerdere mate toegang tot de eengemaakte markt van de Unie. Een vrijere toegang gaat in de regel gepaard met de verplichting de EU-regelgeving over te nemen, zonder inspraak in de totstandkoming van die regelgeving. Vaak stelt de EU tevens bijkomende eisen zoals het vrij verkeer van personen en het toelaten van immigratie van EU-burgers, of een bijdrage aan de EU-begroting.

Indien bestaande overeenkomsten als voorbeeld kunnen dienen voor een toekomstig akkoord tussen de EU en het VK, dan staat het VK voor een moeilijke keuze, namelijk een trade-off tussen meer intense handelsrelaties en het beperken van de economische kostprijs van een Brexit, enerzijds, en een grotere onafhankelijkheid inzake beleid, anderzijds.

Deze nota beperkt zich tot 4 alternatieve handelsrelaties (afbeelding 1): lidmaatschap van de Europese Economische Ruimte (European Economic Area – EEA) zoals Noorwegen, een stelsel van bilaterale handelsovereenkomsten op sectorniveau zoals Zwitserland, een vrijhandelsovereenkomst zoals Canada en, tot slot, lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), wat eigenlijk de optie is waarop het VK moet terugvallen zolang er geen specifieke overeenkomst met de EU bereikt is.

Lidmaatschap van de EEA zoals Noorwegen

De EEA omvat de 28 lidstaten van de EU, tezamen met Noorwegen, IJsland en Liechtenstein. Het VK kan enkel toetreden tot de EEA met unaniem akkoord van alle EEA-lidstaten.

EEA-leden hebben volledige (tariefvrije) toegang tot de EU-markt, behalve voor landbouw en visserij. De EEA is echter geen douane-unie, dus er blijven kosten voor het inklaren van goederen (administratie, tijdverlies).

EEA-leden hebben toegang tot het EU-paspoort voor financiële diensten. Dit paspoort laat ondernemingen in deze sector toe hun activiteiten te ontplooiën over de ganse Unie met een licentie van één lidstaat, dus zonder dat ze een licentie in andere lidstaten moeten verkrijgen. Gelet op het belang van zijn financiële sector, is dit voor het VK uitermate belangrijk. Dankzij dit paspoort kunnen financiële ondernemingen in het VK ten volle profijt trekken van de comparatieve voordelen die het land (vooral de Londense City) biedt op het vlak van financiële infrastructuur, skills, ... en tegelijkertijd hun dienstverlening over de ganse EU aanbieden. Vaak hebben financiële ondernemingen van buiten de EU (Amerikaanse, Zwitserse, ...) hun Europees hoofdkwartier om die reden gevestigd in het VK, van waaruit ze de ganse Europese markt bedienen. De andere alternatieven bieden geen paspoort, en in dat geval bestaat het risico dat buitenlandse ondernemingen hun Europese hub verplaatsen naar een financieel centrum binnen de EU.

EEA-leden zijn verplicht de volledige bestaande en nieuwe EU-regelgeving inzake de Single Market over te nemen, zonder noemenswaardige inspraak in het beslissingsproces. De EEA vormt dus een dynamische overeenkomst waarvan de regels veranderen wanneer de EU-wetgeving verandert.

EEA-leden kunnen geen profijt trekken van de handelsverdragen die de EU met derde landen afsluit.

EEA-leden leveren ook een bepaalde bijdrage tot de EU-begroting. Indien het VK proportioneel in dezelfde mate zou bijdragen als Noorwegen, zou het nog steeds 90 % van zijn huidige nettobijdrage betalen.

Ten slotte is Noorwegen verplicht het vrij verkeer van personen van de EU te accepteren en kan het geen onafhankelijk immigratiebeleid voeren. Vermits het beperken van immigratie één van de belangrijkste bekommernissen van de Britten is, lijkt dit voor het VK moeilijk aanvaardbaar.

Een vrijhandelsverdrag zoals Zwitserland

Het onderhandelen van een handelsovereenkomst is steeds een complexe aangelegenheid, zeker met de EU, zoals het verleden heeft aangetoond. De belangen van alle lidstaten, die elk hun goedkeuring moeten geven en het verdrag ratificeren, staan immers op het spel. Onderhandelingen kunnen derhalve lang aanslepen. Het heeft 7 jaar geduurd vooraleer een verdrag met Canada kon worden ondertekend, en met Zwitserland vergde het hele proces 20 jaar.

De handelsovereenkomst met Zwitserland is dan ook uitermate ingewikkeld en bestaat uit meer dan 100 sectorale handelsakkoorden.

Dit leverde Zwitserland een partiële (tariefvrije) toegang tot de eengemaakte markt op, namelijk voor de sectoren waarop de akkoorden betrekking hebben, zijnde de meeste goederen, met uitzondering van landbouwproducten, en slechts enkele diensten (bv. niet-levensverzekeringen). Zwitserland heeft geen douane-unie met de EU, dus handelsverkeer impliceert extra kosten. Zwitserse bedrijven kunnen ook geen paspoort voor financiële diensten verwerven. Dat is een van de redenen waarom dergelijke ondernemingen een vestiging binnen de Unie (in het VK) opzetten.

Zwitserland participeert niet in de handelsverdragen die de EU afsluit met derde landen.

In ruil voor toegang tot de Europese markt moet Zwitserland, voor de betrokken sectoren, voldoen aan de Europese regelgeving, zonder inspraak in het beslissingsproces. De overeenkomst is ook niet dynamisch, d.w.z.

dat wanneer de Single Market zich uitbreidt naar nieuwe domeinen, de Zwitsers hiervoor een bijkomende toegang moeten onderhandelen.

Net zoals Noorwegen aanvaardt Zwitserland het vrij verkeer van EU-burgers en betaalt het een bijdrage aan de EU-begroting, die proportioneel ongeveer de helft bedraagt van de huidige nettobijdrage van het VK.

Het is weinig waarschijnlijk dat een handelsakkoord tussen het VK en de EU naar Zwitsers model een reële kans maakt. Het historisch gegroeid stelsel van akkoorden tussen de EU en Zwitserland is te complex en de EU pleit al jaren voor een herstructurering en meer vat op de implementatie door de Zwitsers.

Een vrijhandelsverdrag zoals Canada

Canada heeft een gedeeltelijke (tariefvrije) toegang tot de Europese markt, met permanente uitzonderingen (landbouwproducten), een gefaseerde eliminatie van invoertarieven voor andere producten en slechts een beperkte toegang voor diensten. Ook voor Canadese bedrijven gaat handel met de EU gepaard met administratieve kosten (douane) en ze komen niet in aanmerking voor een EU-paspoort financiële diensten.

In bepaalde domeinen is er een wederzijdse erkenning van elkaars normen en standaarden, zo niet moeten Canadese uitvoerders zich conformeren met de EU-regels.

Canada betaalt geen bijdrage aan de EU-begroting en kan een volledig onafhankelijk immigratiebeleid voeren.

Lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie

Zolang er geen handelsakkoord is met de EU, valt het VK terug op zijn lidmaatschap van de WTO. Vooraleer het VK toegang krijgt tot de markten van de WTO-leden, moet er juridisch nog duidelijkheid komen over hoe het VK de WTO-rechten en -verplichtingen die het als EU-lidstaat had, verder kan blijven opnemen.

Als WTO-lid zou het VK enkel toegang hebben tot de EU Single Market volgens de WTO-regels en zou het dus onderhevig zijn aan de invoertarieven van de EU. Voor dierlijke producten, dranken, tabak, koffie en thee, vis en kledij bedraagt dit tarief tussen 10 en 20%. Invoertarieven onder de 10% gelden voor textiel, oliën, landbouw, leder, transport, chemie en machines. Analoog kan het VK natuurlijk ook de import vanuit de EU onderwerpen aan invoertarieven. Het moet wel dezelfde tarieven toepassen voor alle WTO-leden (principe van Meest Begunstigde Natie). Het kan dus geen preferentiële behandeling geven aan invoer uit de EU. Bij een zeer laag invoertarief bestaat het gevaar dat de Britse markten overspoeld worden door goedkope ingevoerde producten.

Deze heffingen en de gerelateerde administratieve kosten vormen een rem voor handelsstromen. In het geval van intermediaire goederen zoals componenten kunnen ze zelfs de plaats van het VK in de global supply chains in het gevaar brengen.

Het VK zou volledig vrij zijn om een eigen regelgeving uit te werken, maar Britse ondernemingen die naar de EU willen uitvoeren moeten zich ook aanpassen aan de EU-wetgeving en -standaarden. Het volgen van een dubbele regelgeving is des te moeilijker voor kmo's. Met de tijd is het bovendien waarschijnlijk dat beide regelgevingen steeds meer gaan divergeren, wat de kosten verder opdrijft.

Handelsakkoorden met derde landen

Naast een handelsakkoord met de EU, moet het VK bovendien met handelspartners buiten de EU akkoorden onderhandelen. Bij een Brexit zijn de bestaande handelsakkoorden tussen de EU en derde landen niet meer van toepassing op het VK. Evenmin bieden de hogervermelde alternatieven automatisch toegang tot die EU-handelsakkoorden, zelfs niet het EEA-lidmaatschap. De EU heeft met meer dan 50 handelspartners akkoorden afgesloten. Opnieuw moeten onderhandelen over deze handelsakkoorden, stelt het VK voor een moeilijke opdracht die aanzienlijke resources zal vergen en vele jaren in beslag kan nemen. Vermits het handelsbeleid al decennialang door de EU wordt gestuurd, beschikken de lidstaten ook niet over dezelfde expertise. Het VK zou zich tevens in een zwakkere onderhandelingspositie kunnen bevinden dan de EU, die een veel grotere markt vertegenwoordigt.

3. DE HUIDIGE INTEGRATIE VAN HET VK IN DE EUROPESE UNIE

In dit deel wordt de economische verwevenheid van het VK met de Europese Unie, en met België in het bijzonder, belicht. Dit laat toe een eerste beeld te schetsen van de relatieve impact op de verschillende landen en sectoren. De meeste analyses worden opgesteld vanuit het perspectief van het VK, met name het belang van de Europese Unie en de rest van de wereld voor het VK. In deze nota komt daarentegen ook het belang van het VK voor de Europese Unie aan bod. Samenvattend kan men stellen dat:

- De Europese Unie de belangrijkste handelspartner voor het VK is, terwijl het belang van het VK voor de Europese Unie en België schommelt rond de 5 à 10 % van de bruto handelsstromen;
- Het sterke dienstenkarakter van de Britse economie zich ook uit in het belang ervan in de bilaterale handel. Vooral de marktdiensten, en in het bijzonder de financiële, zijn belangrijk voor de handel van en naar het VK;
- Het VK ook een belangrijke bestemming van Buitenlandse Directe Investerings (BDI) binnen de Europese Unie is, terwijl zowat de helft van de bestaande bilaterale BDI-posities met het VK afkomstig is van of bestemd was voor andere EU-lidstaten;
- De Britse financiële sector de grootste binnen de EU is en 25 % van de totale toegevoegde waarde aan financiële diensten in de EU vertegenwoordigt. Wereldwijd speelt de Britse financiële sector een leidende rol inzake rentederivaten en wisselkoerstransacties. De banksector speelt bovendien een belangrijke internationale rol en is niet louter georiënteerd op de Europese Unie;
- De exposure van de banken van de overige EU-landen op de Britse economie met uitzondering van Ierland eerder beperkt is en afgenomen is sinds de financiële crisis.

3.1. Handelsrelaties

De Europese Unie is de belangrijkste handelspartner van het Verenigd Koninkrijk, zowel voor de uitvoer (45 %) als voor de invoer (55 %). Toch blijkt uit de buitenlandse handelsstatistieken dat het VK relatief sterker verweven is met de rest van de wereld, in het bijzonder met de Verenigde Staten, dan de overige EU-lidstaten. België daarentegen drijft hoofdzakelijk handel met de rest van de EU (afbeelding 2).

Wanneer de handelsstromen gecorrigeerd worden voor de wederuitvoer en ingevoerde intermediaire goederen en alleen rekening wordt gehouden met de uitgevoerde en ingevoerde toegevoegde waarde, neemt het belang van de EU voor het VK ietwat af. De finale vraag uit de Europese Unie creëert ongeveer 8,6 % van het bbp in het VK, terwijl 3,7 % van het Brits bbp door de Amerikaanse vraag wordt gecreëerd. Aan de invoerzijde wordt aan ongeveer 10 % van de Britse finale vraag voldaan door de Europese Unie, tegenover 3 % door de VS en 8 % door de rest van de wereld.

De vraag vanuit het VK creëert ook toegevoegde waarde in de partnerlanden (afbeelding 3). Wanneer niet enkel rekening wordt gehouden met de handelsstromen die toegevoegde waarde creëren in de respectievelijke landen met eindbestemming VK (ongerekend de transit, rechtstreeks of via andere landen), maar ook met de handelsstromen die opnieuw door de Britse economie worden uitgevoerd, dan blijkt dat de landen voor wie het VK een belangrijke plaats inneemt in de creatie van hun toegevoegde waarde hetzij geografische dichtbij

zijn (Noorwegen, Ierland, Nederland, België, Denemarken), hetzij sterke historische banden hebben (Malta, Cyprus) of een significante financiële sector hebben (Luxemburg, Singapore).

Met uitzondering van Noorwegen (olie) en Ierland domineren de diensten in de handelsrelaties. Betreffende de heruitvoer domineren de goederen van de verwerkende nijverheid.

De Britse vraag creëert iets meer dan 2 % van het Belgische bbp en bijna 3 % indien ook de heruitvoer in rekening wordt gebracht. De Britse vraag creëert vooral toegevoegde waarde in de chemische nijverheid, het toerisme en financiële -en bedrijfsdiensten.

De impact van de Brexit op de handelsrelaties met het VK is niet alleen belangrijk voor de uitvoer in toegevoegde waarde, maar ook voor de invoer in toegevoegde waarde (afbeelding 4). Deze laatste wordt uitgedrukt in % van de finale vraag van de partnerlanden. Net zoals voor de uitvoer in toegevoegde waarde blijkt ofwel het nabijheids criterium te domineren, ofwel de aanwezigheid van een dominante financiële sector (Luxemburg). Met uitzondering van Ierland, zijn het de dienstensectoren die het belangrijkste zijn voor de ingevoerde toegevoegde waarde in de partnerlanden

3.2. Financiële relaties

Een belangrijke graadmeter van de economische verbondenheid tussen landen zijn de BDI. In tegenstelling tot portefeuille-investeringen gaat het om langdurige investeringen met een rechtstreeks effect op de lokale economische bedrijvigheid en de werkgelegenheid. BDI weerspiegelen ook de exposure van de bedrijfssector op een economie omdat deze posities niet minder gemakkelijk kunnen worden afgebouwd.

Het VK is, na Luxemburg en Nederland, de belangrijkste ontvanger van BDI in de Europese Unie, d.i. 11 % van het totaal van de BDI in de Europese Unie. Het VK trekt vaak bedrijven aan voor de vestiging van hun hoofdkantoren in de Europese Unie vanwege de taal, de soepeler arbeidsmarkt- en productmarktregulering en de aanwezigheid van een internationaal georiënteerde financiële sector die mogelijkheden biedt voor zowel bank- als marktfinanciering (afbeelding 5).

Alle BDI in het VK zijn voor de helft afkomstig uit de Europese Unie, vooral uit Frankrijk en Duitsland.

Het VK is ook een belangrijk investeerder in de rest van de Europese Unie. Iets minder dan de helft van de uitstaande BDI is bestemd voor de EU.

Het VK huisvest de grootste financiële sector van de Europese Unie. Uitgedrukt in toegevoegde waarde, vertegenwoordigt hij 25 % van de financiële sector van de EU (tegen 17 % voor de totale Britse economie). Wereldwijd speelt de Britse financiële sector een leidende rol inzake rentederivaten en wisselkoerstransacties met respectievelijk 49 % en 41 % van de wereldwijde activiteit (afbeelding 6).

De belangrijke aanwezigheid van buitenlandse banken blijkt uit het verschil tussen de grootte van de banksector gemeten op residentiële versus geconsolideerde basis. Op residentiële basis, dat zijn de banken in het VK, zijn de bankvorderingen goed voor ongeveer vier keer het bbp. Alleen in Japan – waar marktfinanciering voor de economie minder belangrijk is dan in het VK - ligt dat percentage hoger. Op geconsolideerde basis, dat zijn enkel de banken met een Brits hoofdkantoor, maar inclusief hun buitenlandse filialen, lopen de bankvorderingen tot de helft terug.

Voor de Ierse banksector heeft een relatief grote blootstelling op de Britse economie, gevolgd door Spanje, Zwitserland en Duitsland. Voor België zijn slechts 4 % van de bankvorderingen (op geconsolideerde basis) met een Britse tegenpartij (afbeelding 7).

Tevens blijkt het internationale karakter van de banksector van het VK en van Zwitserland. Slechts 45 % van de bankvorderingen hebben een binnenlandse tegenpartij en respectievelijk 45 % en 36 % is met een tegenpartij buiten het eurogebied/Europese Unie.

In absolute bijdragen is de bankexposure van Ierland op de Britse economie relatief klein (\$ 74 miljard op een totaal van \$ 2 700 miljard). Vergeleken met 2008 hebben vooral de Ierse, Duitse, Franse, Nederlandse en

Belgische banken hun posities fors afgebouwd. Voor de Belgische banksector wordt dat cijfer deels beïnvloed door de buitenlandse overname van banken met een Belgische hoofdzetel.

3.3. Migratie

Uit historisch oogpunt, is de netto-instroom van Europese migranten in het VK veeleer een recent fenomeen van de afgelopen veertig jaar (afbeelding 8). Aanvankelijk was de instroom van migranten voornamelijk afkomstig uit landen buiten de EU, meer bepaald uit landen die deel uitmaakten van het voormalig Brits imperium (India, Pakistan, Bangladesh, Zuid-Afrika, Nigeria). Traditionele bestemmingen voor emigrerende Britten zijn andere Engelsprekende landen (Australië, de VS, Canada en Ierland).

Het vrij personenverkeer is een van de fundamentele vrijheden binnen de EU. Het geldt eveneens in Noorwegen en Zwitserland. Dit betekent dat het immigratiebeleid van het VK (gebaseerd op een puntensysteem) niet van toepassing is op immigranten uit andere EU-landen. Momenteel overschrijdt het aantal in het VK verblijvende burgers uit andere EU-landen het aantal Britten die in andere EU-landen wonen met ongeveer 1,5 miljoen. Dat verloop is van recente datum. Sinds de uitbreiding van de EU met tien lidstaten in 2004 en, vervolgens, de toetreding van Roemenië en Bulgarije in 2007, zag het VK het aantal immigranten afkomstig uit die landen (vooral Polen maar ook Litouwen, Roemenië en Letland) immers fors toenemen. In contrast daarmee liet de emigratie van Britten naar andere EU-landen een meer gematigd verloop optekenen; ze bleef gericht op de EU15-landen, waarbij vooral Spanje een favoriete bestemming is.

3.4. Bijdrage tot de EU-begroting

Rekening houdend met de door premier Thatcher in 1984 onderhandelde korting, is het VK, na Duitsland en Frankrijk, de derde belangrijkste nettobijdrager aan het EU-begroting (afbeelding 9). De Britse korting zorgde voor vermindering de nettobijdrage van het VK met 66%. Die korting werd onder de andere lidstaten verdeeld volgens hun aandeel in het Bruto Nationaal Inkomen van de EU.

De nettobijdragen van de lidstaten werden berekend op basis van de operationele uitgaven, dat zijn de uitgaven ongerekend de administratieve kosten. Wordt bij de berekening echter wél rekening gehouden met de administratieve kosten, dan zijn België en Luxemburg netto-ontvangers vanwege de relatief sterke aanwezigheid van EU-instellingen op hun grondgebied.

Bij een Brexit moet de nettobijdrage van het VK over de resterende lidstaten worden verdeeld.

4. ECONOMISCHE GEVOLGEN VAN EEN BREXIT

De economische gevolgen van een Brexit zijn moeilijk in te schatten en hangen uiteindelijk af van de nieuwe akkoorden die het VK zal weten af te sluiten met de EU en daarbuiten. De belangrijkste kanalen via welke de economie kan worden getroffen, zijn de handel, de financiële diensten en de positie van de City, de buitenlandse directe investeringen (BDI), immigratie, de bijdragen aan de EU-begroting en onzekerheid.

4.1. Voor het VK

Onzekerheid over de uitkomst van het referendum drukt reeds een hele periode het marktsentiment, zoals blijkt uit het verloop van de index die de onzekerheid over het economisch beleid meet (afbeelding 10). Ook de zwakte van het Brits pond t.o.v. de Amerikaanse dollar en de euro tot een week voor het referendum, toen het aan een steile klim begon op basis van opiniepeilingen die suggereerden dan een Brexit onwaarschijnlijk was, kan voor een deel aan die onzekerheid worden toegeschreven. Zoals reeds vermeld, luidt een Brexit een langdurige periode van onzekerheid in, op zijn minst tot wanneer er duidelijkheid bestaat over de nieuwe relatie tussen het VK en de rest van de EU. Onzekerheid weegt vooral op de investeringsbeslissingen, maar het

is niet uitgesloten dat huishoudens meer aan voorzorgssparen gaan doen en dat ook de particuliere consumptie er derhalve onder lijdt.

De EU is de belangrijkste handelspartner van het VK. Geen enkel van de hierboven vermelde alternatieven verschaft dezelfde toegang tot de Single Market als het EU-lidmaatschap. Zelfs onder het EEA-statuut blijven er administratieve kosten verbonden aan grensoverschrijdend handelsverkeer. Bij alle andere opties zijn de belemmeringen nog groter. Invoertarieven of het volgen van een dubbele regelgeving (EU+VK) verhogen de (kost)prijs van Britse producten en maken ze minder aantrekkelijk. Bovendien moet het VK over zijn handelsrelaties met derde partners opnieuw onderhandelen. De Britse uitvoer zal daar wellicht onder lijden.

De financiële dienstverlening levert een belangrijke bijdrage aan de Britse economie en het VK huisvest het grootste financieel centrum van de EU, dat sterk geconnecteerd is met de rest van de EU. Dankzij het EU-paspoort voor financiële diensten kan het VK immers ten volle zijn comparatieve voordelen benutten en is het de Europese hub voor mondiale spelers in de sector. Het verlies van dat paspoort zou dit businessmodel in gevaar brengen en bedrijven doen verhuizen naar binnen de EU, hoewel de bestaande troeven van de sector in het VK (infrastructuur, skills) de negatieve Brexit-effecten kunnen matigen.

De EU is de voornaamste investeerder in het VK en ondernemingen van buiten de EU zien het VK als een toegangspoort tot de Single Market. Ook in dit vlak maakt een Brexit het VK minder aantrekkelijk.

De huidige nettobijdrage van het VK aan de EU-begroting vermindert of valt zelfs helemaal weg.

4.2. Voor de resterende EU

De economische gevolgen voor de andere lidstaten van de EU zijn wellicht beperkter dan voor het VK. Dit laatste is voor de EU een minder belangrijke handelspartner dan omgekeerd, hoewel de uitvoer naar het VK voor een aantal lidstaten (Ierland, Nederland, België) niet onbelangrijk is.

Er zijn ook enkele landen die relatief veel geïnvesteerd hebben in het VK (BDI), bijvoorbeeld Nederland, Duitsland of Frankrijk, en mogelijk zullen de verwachtingen inzake de return on investment niet kunnen worden ingelost, mocht de groei in het VK vertragen of mocht de Europese markt niet meer vanuit het VK kunnen worden bediend.

Een herallocatie van activiteiten van het VK (bv. financiële diensten) of van BDI die oorspronkelijk voor het VK bestemd waren, kan eventueel aan andere lidstaten ten goede komen. Het is evenwel ook mogelijk dat die BDI helemaal niet plaatsvinden.

De onzekerheid zal ook de andere lidstaten parten spelen.

De resterende lidstaten dienen de verkleining van de Britse nettobijdrage onder elkaar te verdelen.

4.3. Kwantificering van de impact van een Brexit

Tal van studies trachten de economische impact van een Brexit op het VK te kwantificeren; in enkele studies wordt dat ook gedaan voor de resterende lidstaten. Het gaat daarbij om een moeilijke oefening met heel wat onbekenden, niet het minst wat het toekomstig handelsakkoord tussen het VK en de EU betreft, een akkoord dat bepalend is voor het eindresultaat. In een aantal analyses wordt daarom de economische impact ingeschat voor verschillende alternatieve scenario's. Bovendien worden de resultaten in hoge mate bepaald door andere hypothesen en door de kenmerken van de gebruikte modellen, en is een Brexit zonder precedent. Dit alles vereist de gebruikelijke omzichtigheid bij het interpreteren en vergelijken van de resultaten, die volgens ons een veeleer indicatieve waarde hebben.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de gevolgen van een Brexit op korte termijn en die op langere termijn. Gedurende een overgangsfase blijft het VK volwaardig lid van de Unie, en zijn er geen belemmeringen voor de handels- en financiële stromen. Tijdens die fase worden de economische resultaten vooral gedrukt door onzekerheid. Zodra er duidelijkheid bestaat over de nieuwe relatie tussen het VK en de EU, en zodra het VK nieuwe akkoorden heeft kunnen sluiten met derde handelspartners, zal die onzekerheid

verdwijnen en kan het economisch weefsel zich aan de nieuwe omstandigheden aanpassen. Het is onduidelijk hoelang een dergelijke overgangperiode kan duren; mogelijk duurt het een decennium of langer vooraleer de situatie zich heeft gestabiliseerd.

Bovendien wordt in de meeste studies enkel rekening gehouden met de 'statische' effecten van verminderde handels- en BDI-stromen, dat zijn de volume-effecten, terwijl andere studies ook de 'dynamische' effecten ervan op de productiviteit kwantificeren. Meer concurrentie als gevolg van internationale handel zet bedrijven immers aan tot innovatie en het nastreven van productiviteitswinsten; BDI zorgen voor de verspreiding van nieuwe technologieën. Hoewel het betrouwbaarheidsinterval rond de geschatte productiviteitseffecten misschien wel ruim is, worden de potentiële effecten in 'dynamische' studies al met al toch vollediger ingeschat.

Tot slot zij opgemerkt dat de hieronder vermelde resultaten geen rekening houden met

- de groeibevorderende effecten die een verdere verdieping van de Single Market en nieuwe handelsakkoorden kunnen opleveren, en die het VK dus bij een Brexit zou mislopen. De Britse Treasury schat die voor het VK op 4 % bbp.
- Tail-risks, zoals een ernstige, plotselinge ommekeer in het marktsentiment die het voor het VK moeilijk zou maken zijn lopend tekort te financieren, waardoor het Brits pond in een vrije val zou terechtkomen, of een afscheuring van Schotland.

De studies die in afbeelding 11 worden weergegeven, komen - ondanks verschillende aannames en modelspecificaties - tot vrij vergelijkbare resultaten. Enkel de 'statische' oefening van PricewaterhouseCoopers (PwC) die door de Confederation of British Industry (CBI) werd besteld, wijkt enigszins af. De resultaten van die studie worden op korte termijn zeer sterk bepaald door onzekerheidseffecten, die op lange termijn verdwijnen. In tegenstelling tot de drie andere studies oefenen de kanalen die op de lange termijn spelen (handel, BDI), vervolgens echter geen sterk negatieve druk uit op de economische groei.

Wat de andere lidstaten betreft, geeft enkel de studie van de London School of Economics (LSE) een raming van de economische impact van een Brexit. Daaruit blijkt dat Ierland bijna even erg zou worden getroffen als het VK zelf. De impact op Nederland en België is evenmin verwaarloosbaar, maar wel van een andere omvang (afbeelding 12).

Principales caractéristiques des alternatives en matière de relations à l'UE

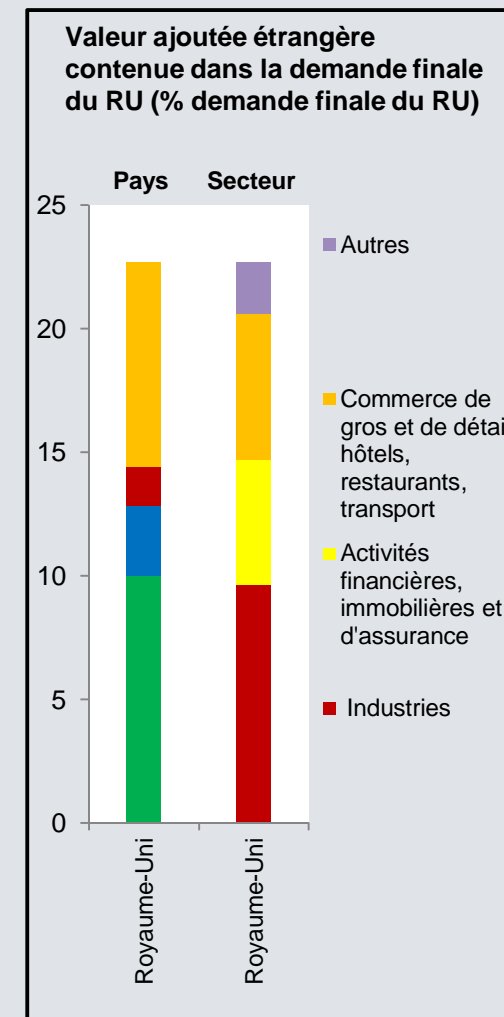
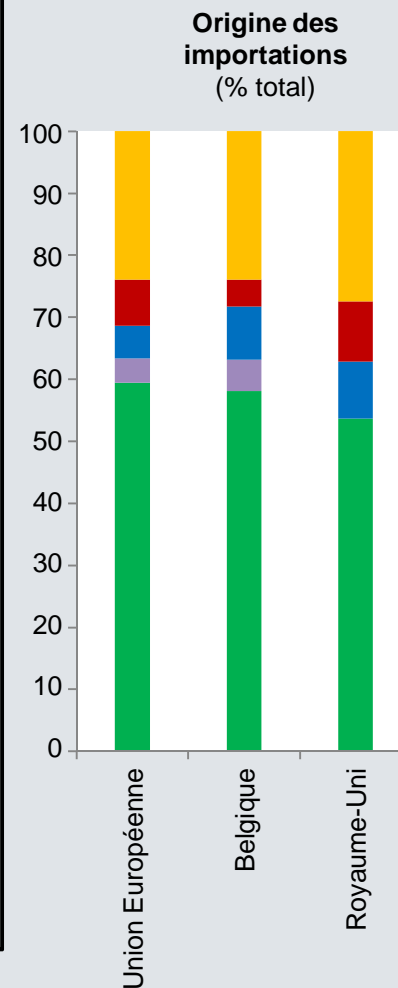
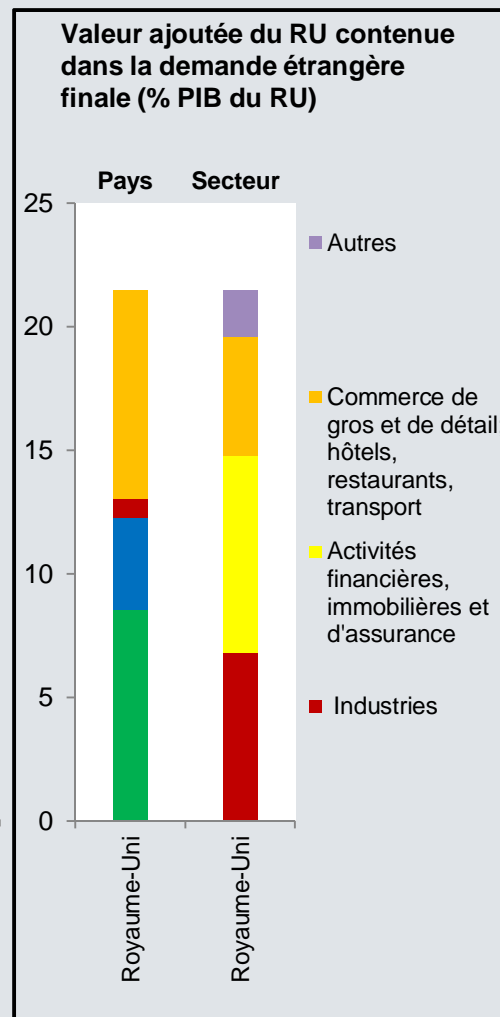
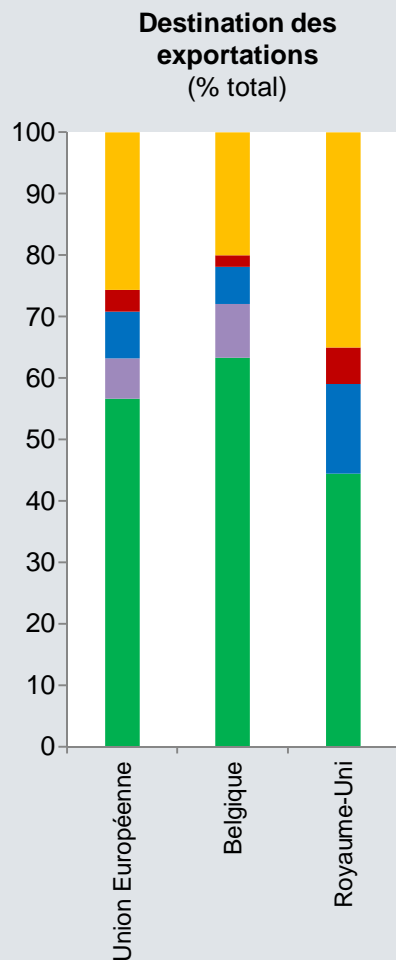
	Espace économique européen (Norvège)	Accords bilatéraux de libre-échange		Adhésion à l'OMC
		Suisse	Canada	
Accès au marché unique	Total* (les coûts de douane persistent) Passeport européen dans le secteur des services financiers	Partiel, restreint à des secteurs spécifiques Certains services seulement (e.g. assurances non-vie) Pas de passeport européen dans le secteur des services financiers	Partiel Une certaine libéralisation des services, mais encore beaucoup de restrictions Pas de passeport européen dans le secteur des services financiers	Les tarifs extérieurs de l'UE sont d'application Les accords internationaux sont d'application Pas de passeport européen dans le secteur des services financiers
Législation et normes	Adopte la législation de l'UE	Adopte la législation de l'UE dans les secteurs couverts	Système de reconnaissance mutuelle dans certains secteurs ; autrement les entreprises doivent se conformer aux règles de l'UE	Propre législation, mais les exportateurs vers l'UE doivent se conformer aux règles de l'UE
Influence sur la législation de l'UE	Pratiquement aucune	Aucune	Aucune	Aucune
Contribution au budget de l'UE	Oui (à 90 %**)	Oui (à 50 %**)	Non	Non
Dynamique	Oui	Non	Non	Non
Indépendant en matière de politiques liées à l'immigration	Non	Une certaine autonomie, mais pas de possibilité de restriction de l'immigration de l'UE	Oui	Oui

* À l'exception de certains tarifs dans l'agriculture et la pisciculture.

** Estimations.

L'UE est le principal partenaire du commerce international pour le Royaume-Uni (en 2011)

■ Intra - EU27

■ Royaume-Uni

■ États-Unis

■ Chine

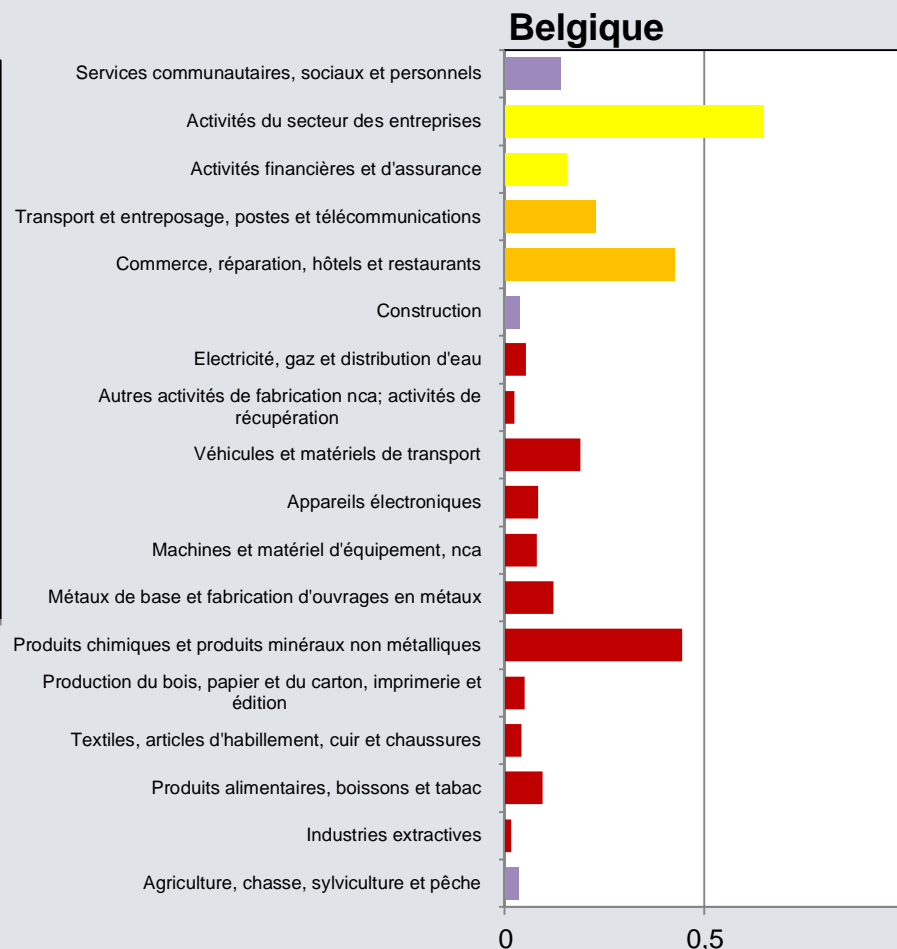
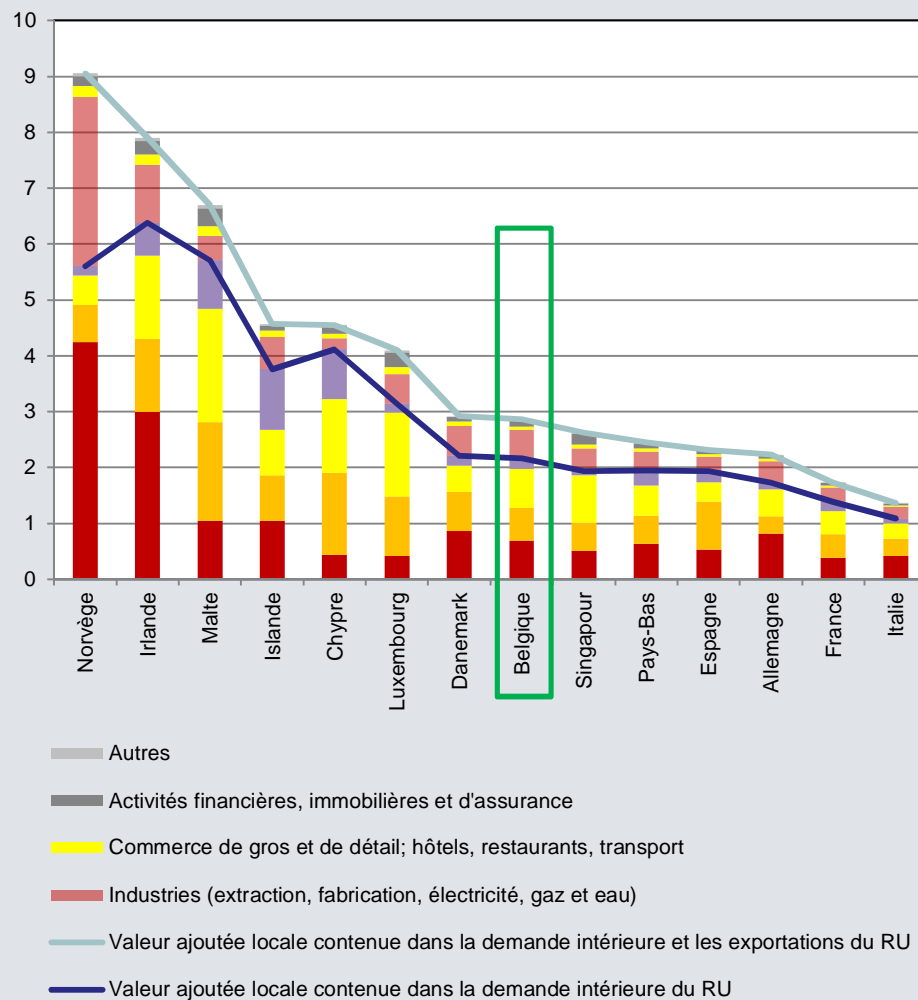
■ Autres

Sources: OCDE TiVa, Datastream.

Valeur ajoutée locale contenue dans la demande finale du Royaume-Uni

(% PIB local de 2011)

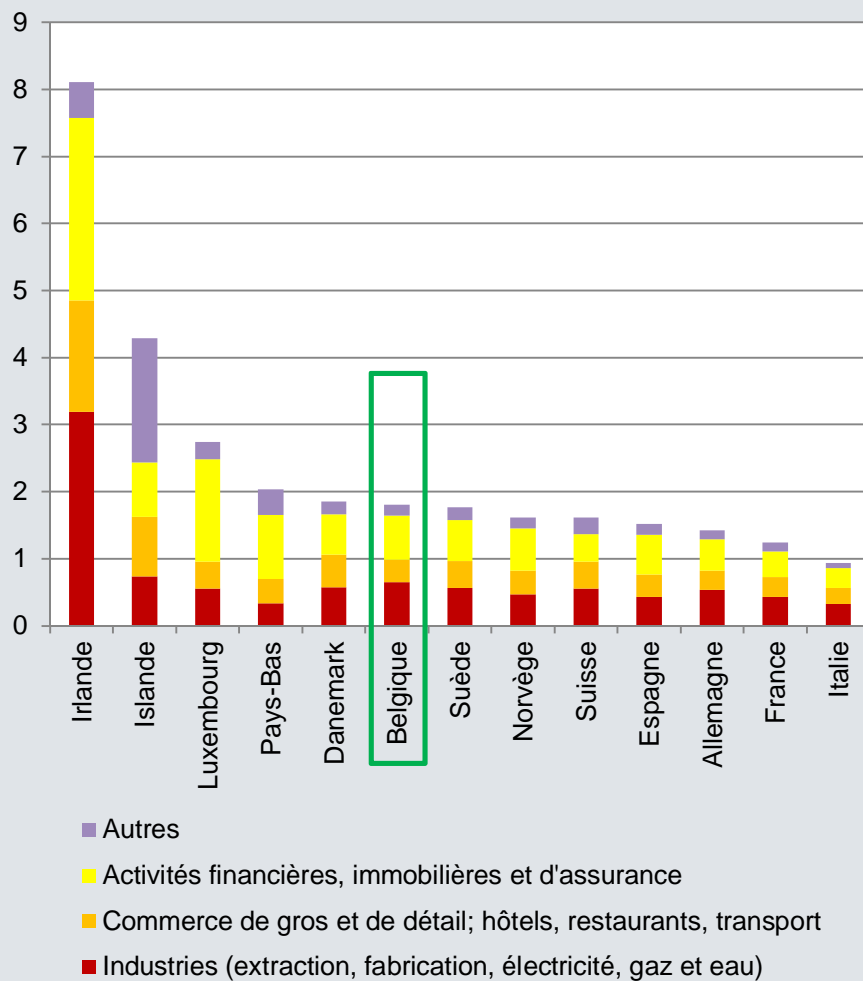

Source: OCDE TiVa.

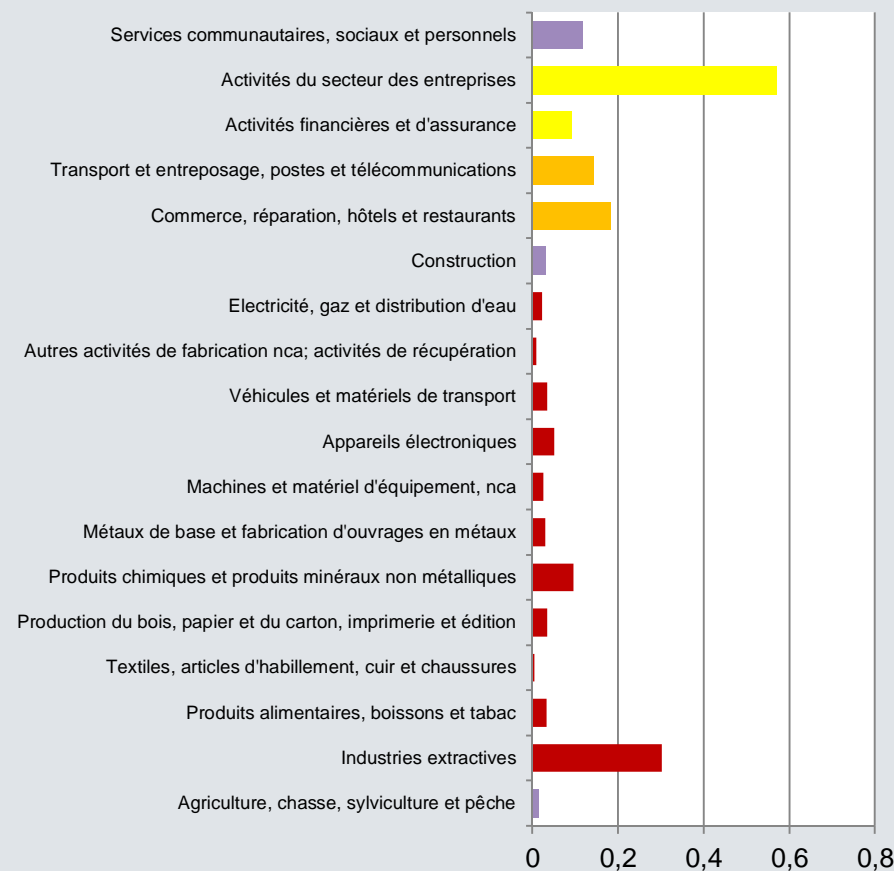

Valeur ajoutée du RU contenue dans la demande intérieure finale de ses partenaires commerciaux

(% demande intérieure finale de 2011)

Belgique

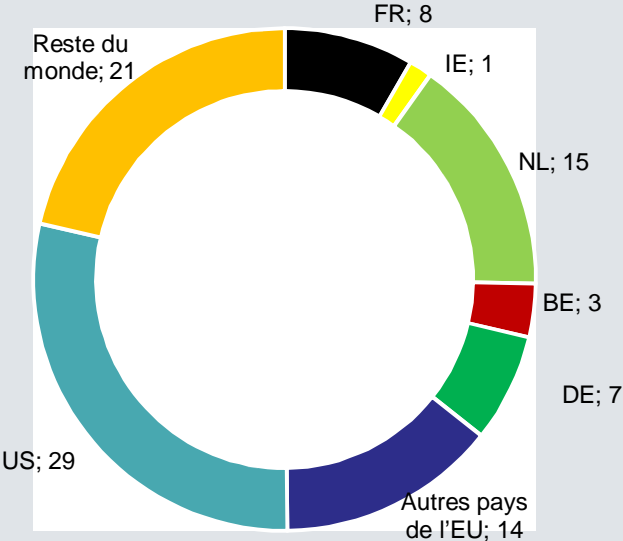
Source: OCDE TiVa.

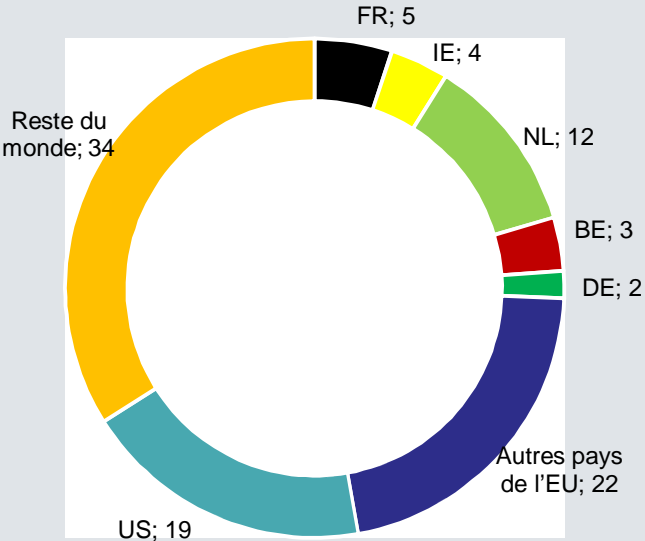
Investissements directs étrangers au Royaume-Uni

(stock en 2014)

IDE entrants (% du total)

IDE sortants (% du total)

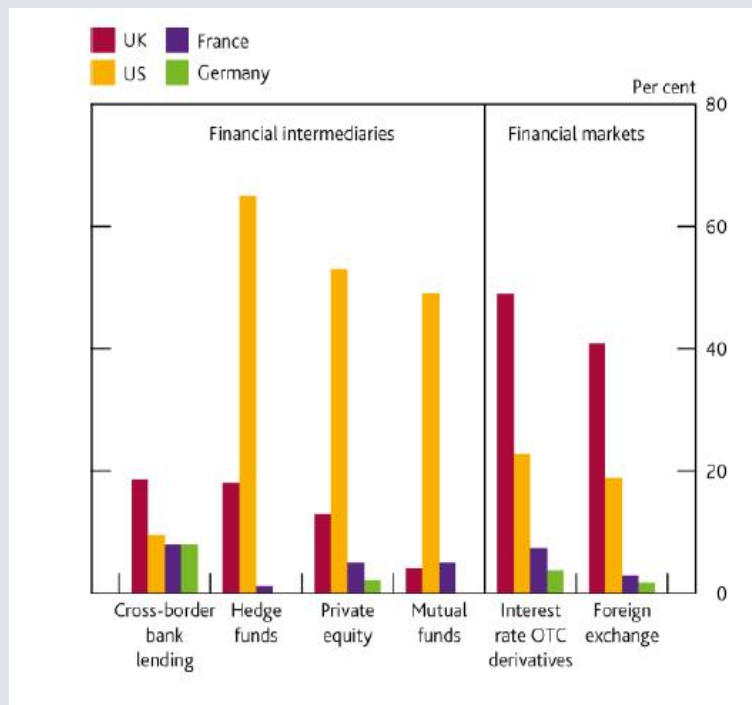
Source: Eurostat.

Importance du secteur financier et bancaire au Royaume-Uni

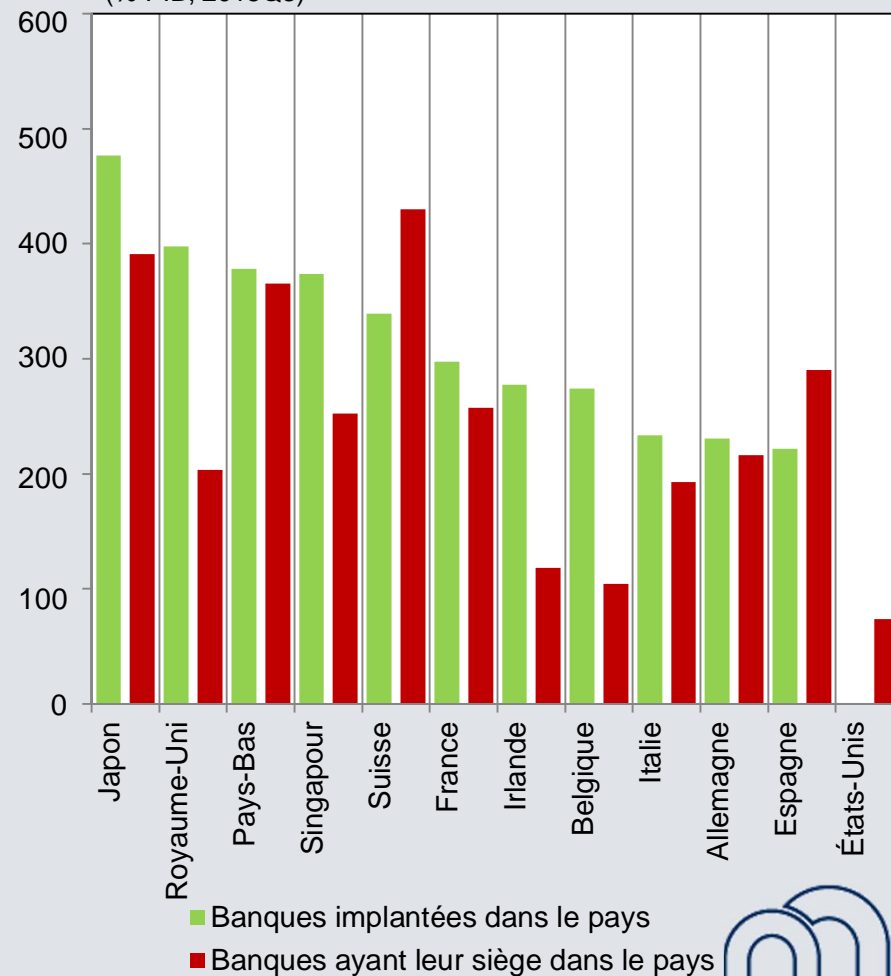
- ▶ Le secteur financier du RU représente 25% du total de l'UE

Parts dans l'activité financière mondiale

Créances totales du secteur bancaire

(% PIB, 2015Q3)

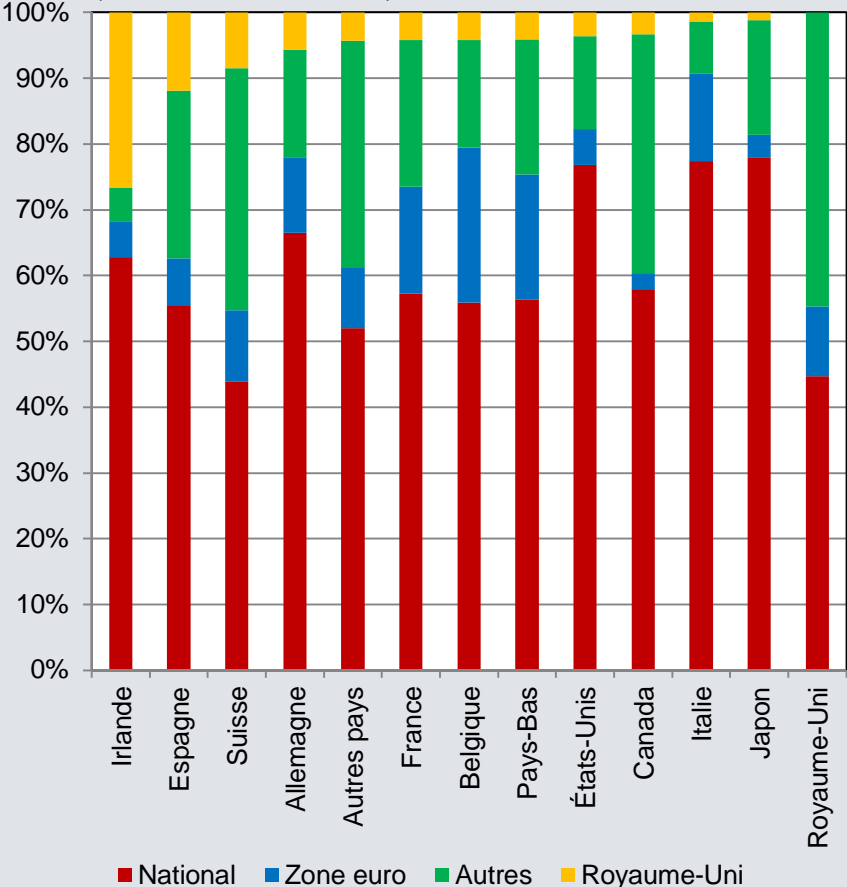

Sources: Banque d'Angleterre, BRI.

Exposition des banques au risque-pays, notamment aux secteurs du Royaume-Uni

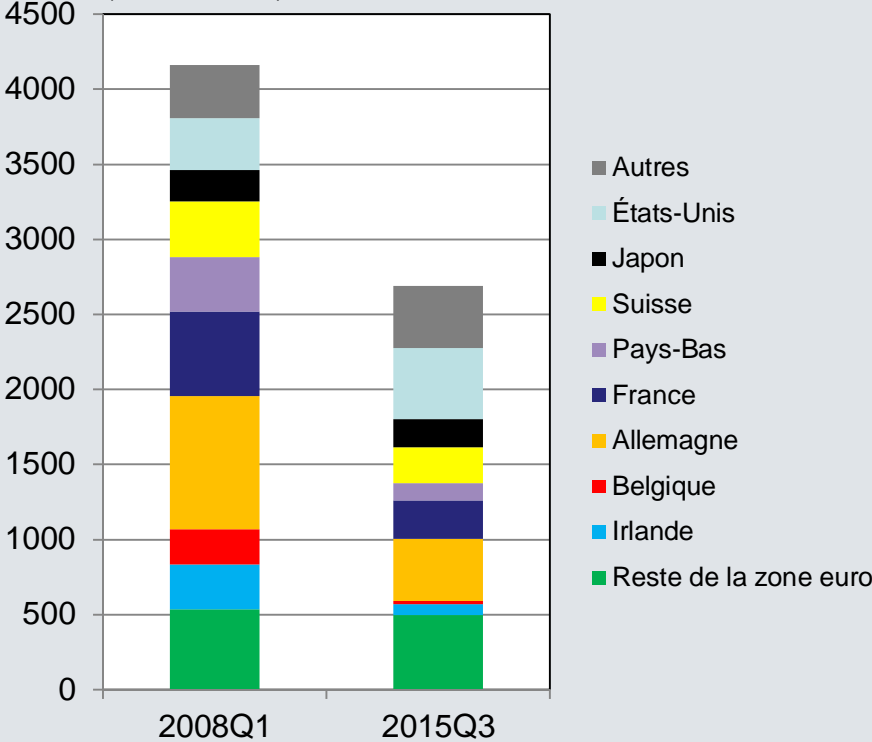
Créances bancaires¹ par nationalité des contreparties

(% du total des créances)

Créances sur le RU par nationalité des banques créancières¹

(milliards USD)

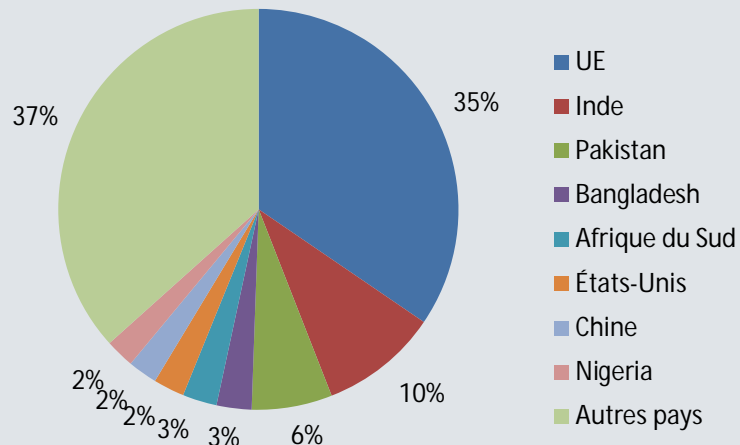
Source: BRI.
¹ Position consolidée.

Immigration et émigration

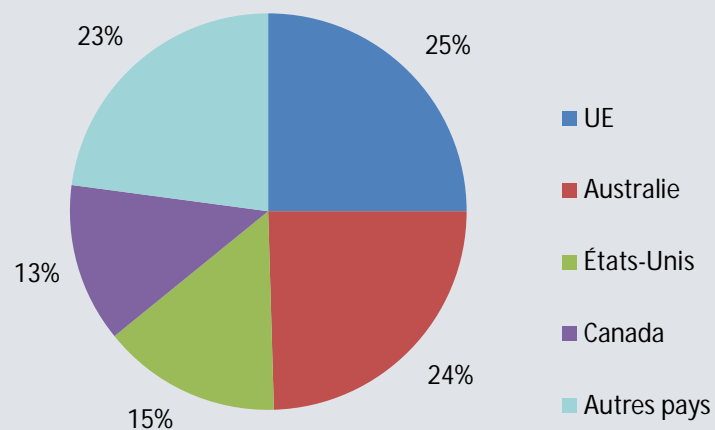
63,3 millions d'habitants, dont 8 millions nés en dehors du RU

Pays de naissance (2013)

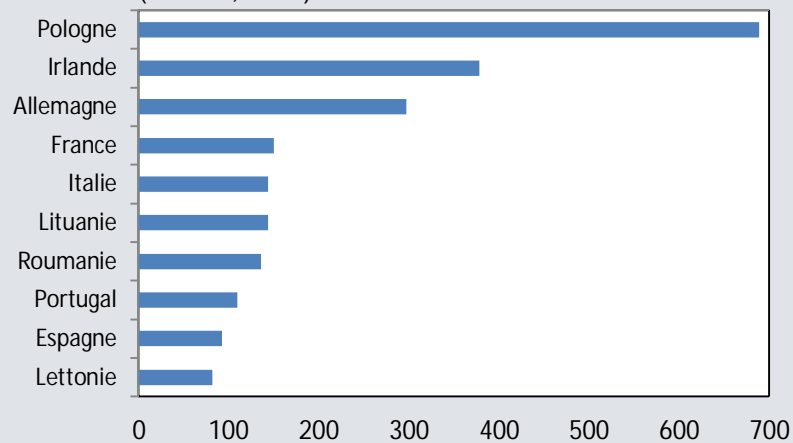
5 millions de citoyens britanniques habitent à l'étranger

Pays de résidence (2013)

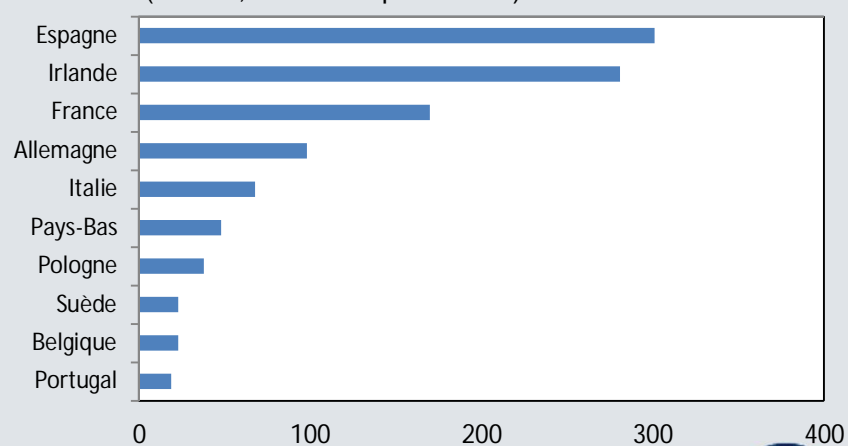
Pays de l'UE

(milliers, 2013)

Pays de l'UE

(milliers, 2013 ou le plus récent)

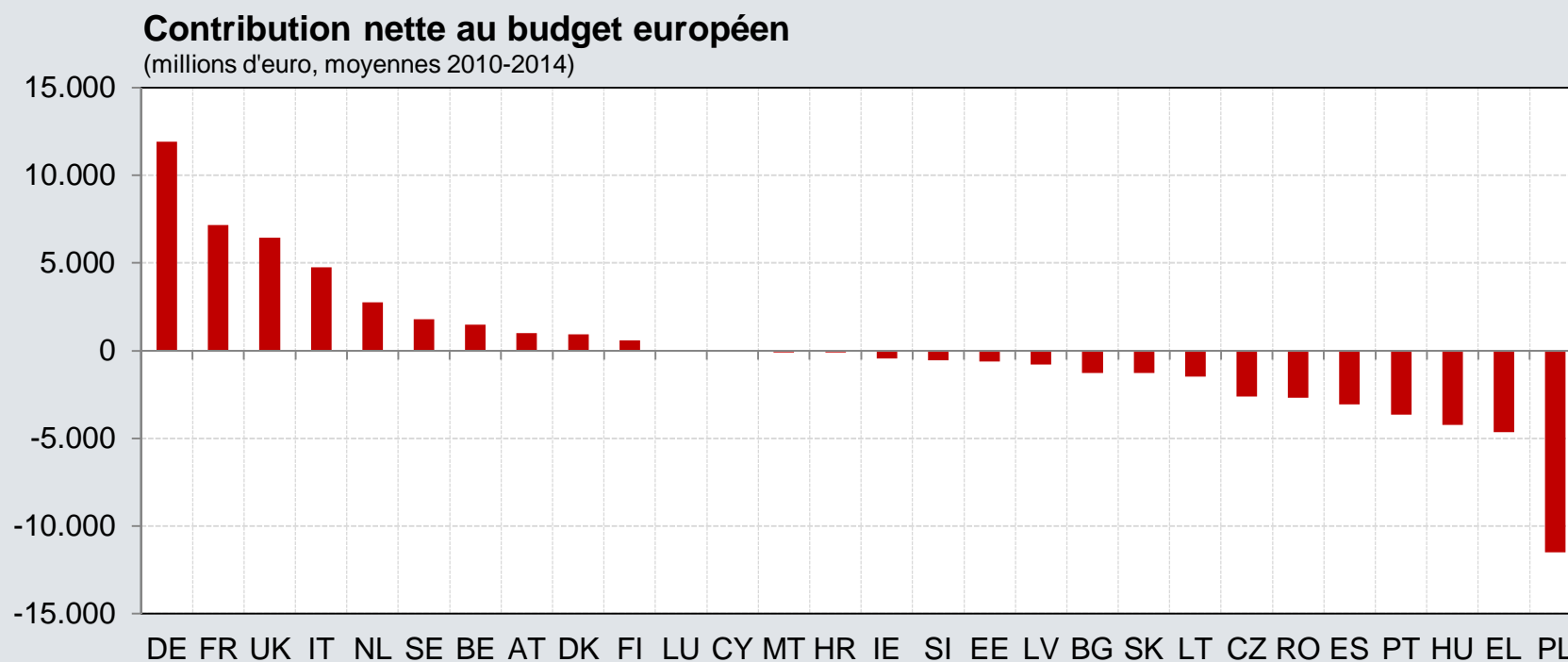
Sources : Office for National Statistics (RU), OCDE.

Incidence sur le budget de l'UE

- ▶ Le Royaume-Uni est actuellement le troisième contributeur net au budget de l'UE, en dépit du rabais dont il bénéficie sur sa contribution brute
- ▶ Le nouvel équilibre budgétaire dépendrait de la nouvelle relation entre le Royaume-Uni et les 27 autres États membres de l'UE :
  - par exemple: si membre de l'EEE, obligation de contribution financière à l'UE
  - La différence sera à partager entre les Membres restants

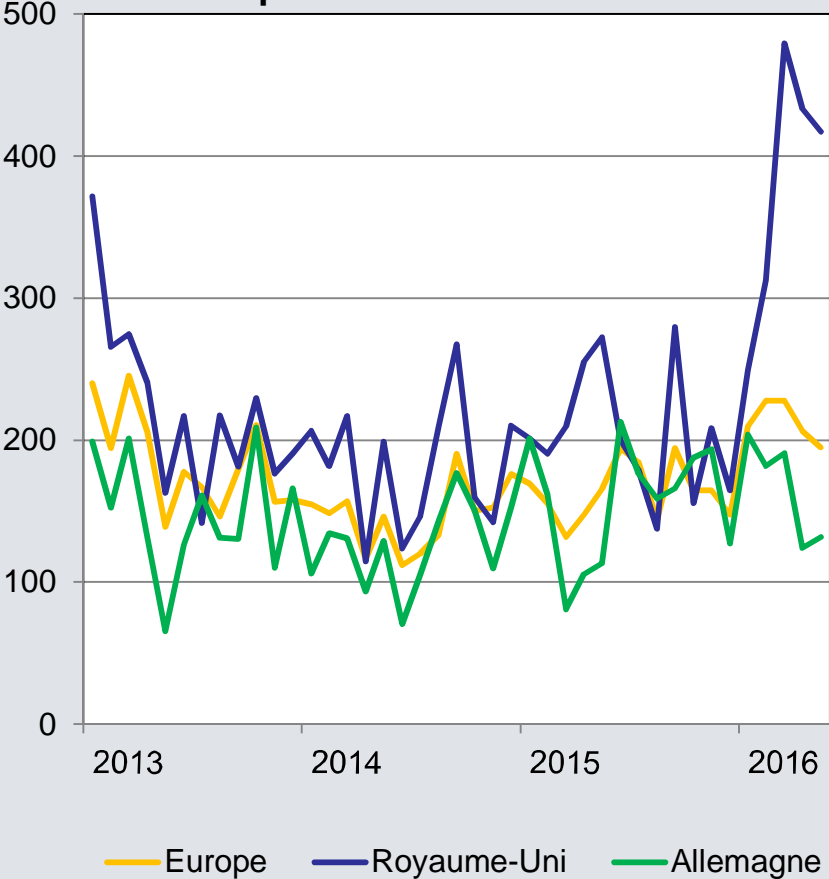

Source: CE.

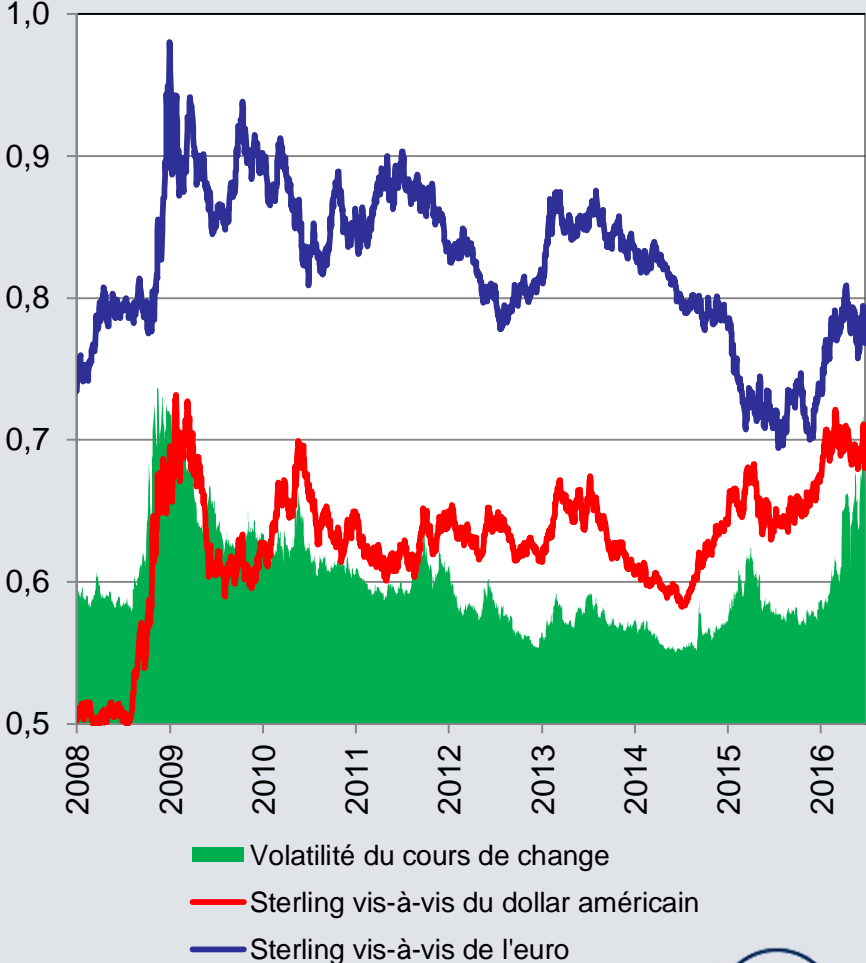

Quelque soit le résultat du référendum, une hausse de l'incertitude aura toujours un impact négatif

Indice de l'incertitude de la politique économique

Impact sur les marchés financiers

Sources: Reuters datastream, Baker S., N. Bloom et S. Davis (2013), Measuring economic policy uncertainty, Chicago Booth Research Paper, 13 02.

Incidence économique d'un Brexit sur le Royaume-Uni

(PIB en volume; pourcentages de différence par rapport au scénario de base)

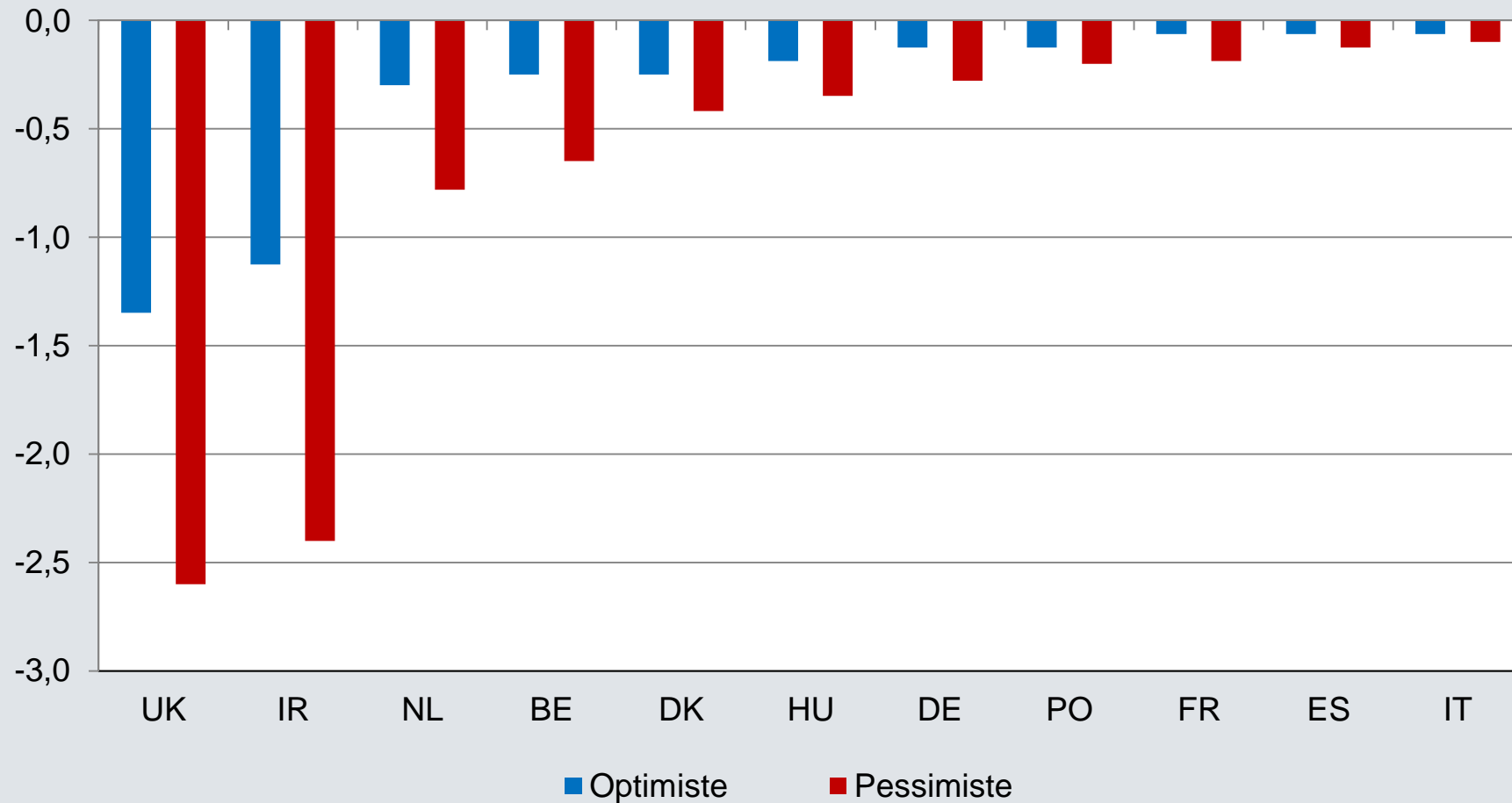
	OCDE (dynamique)			CBI/PwC (statique)		LSE/CEP (dynamique)		Treasury (dynamique)		
	Optimiste (EEE)	Central (ALE)	Pessimiste (OMT)	Optimiste (ALE)	Pessimiste (OMT)	Optimiste (ALE)	Pessimiste (OMT)	Optimiste (EEE)	Central (ALE)	Pessimiste (OMT)
À court terme (2020)		-3,3		-3,1	-5,5	-1,3	-2,6			
À long terme (2030)	-2,7	-5,1	-7,7	-1,2	-3,5	-6,3	-9,5	-3,8	-6,2	-7,5

Sources: OCDE, PwC, CEP/LSE, Treasury.

Incidence économique d'un Brexit sur les autres pays membres de l'UE (2020)

(PIB en volume; pourcentages de différence par rapport au scénario de base)

Source: London School of Economics (2016).

